

Projekt InclusiPHE, <https://inclusiphe.eu/>

Policy preporuke: preporuke za unaprjeđenje javnih politika

Autori

Iris Kimizoglu, Louis Brau, Marta Rodrigues

Suradnici

Agurtzane Martinez, Ane Urizar, Heathcliff Schembri, Idoia Peñacoba, Jon Altuna, Laura Eigbrecht, Manushan Nesari, Monica Gago, Nik Heerens, Ulf-Daniel Ehlers, Yasmine Goossens

Urednici

Iris Kimizoglu, Louis Brau, Marta Rodrigues

Dizajn

Tara Drev

Autorska prava

(C) 2023, InclusiPHE

InclusiPHE konzorcij

Sveučilište Mondragon, MU - ES

Europska studentska unija, ESU - BE

Europsko udruženje institucija u visokom obrazovanju, EURASHE - BE

Malta College of Arts, Science & Technology, MCAST - MT

Kooperativno državno sveučilište Baden-Wuerttemberg, DHBW - DE

Centar za inovaciju znanja, KIC - MT

Visoka škola za edukaciju Leuven Limburg, UCLL - BE

Institut za razvoj obrazovanja, IRO - HR

Ovaj projekt financiran je uz podršku Europske komisije. Ova publikacija odražava samo stavove autora, a Komisija ne može biti odgovorna za upotrebu informacija sadržanih u njoj.

Ovaj rad licenciran je pod Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International licencom.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Skraćenice

EHEA - Europski prostor visokog obrazovanja

VO - Visoko obrazovanje

VOI - Visokoobrazovne institucije

SVO - Stručno visoko obrazovanje

SVOI - Stručne visokoobrazovne institucije

Sadržaj

1. Uvod

2. Potrebe i izazovi

2.1. Ključni pojmovi

2.2. Glavni nalazi

3. Preporuke za unaprjeđenje javnih politika

3.1. Institucionalna i lokalna razina

3.2. Nacionalna razina

3.3. Europska razina

Literatura

1. Uvod

Zbog njihove izražene praktične orijentacije, institucije stručnog visokog obrazovanja (SVOI) privlače veliki broj novih skupina studenata, takozvanih netradicionalnih skupina studenata. Kako bi bile stvarno inkluzivne, takve institucije moraju odražavati tu raznolikost studenata i prilagoditi se strukturalno i kulturološki njihovim potrebama. Stoga institucije SVO velikim dijelom odražavaju raznolikost našeg društva kao što je opisano u dokumentu "Načela i smjernice za jačanje socijalne dimenzije visokog obrazovanja u Europskom prostoru visokog obrazovanja (EHEA)". Ovaj dokument ističe da bi profil studentskog tijela trebao odgovarati "heterogenom društvenom profilu društva u cjelini u zemljama EHEA".

Glavna svrha projekta InclusiPHE je poboljšati politike, mehanizme, kulturu i prakse na institucijama SVO koji se odnose na inkluzivan angažman netradicionalnih skupina studenata. Na taj način oblikovalo bi se inkluzivno okruženje na institucijama SVO u kojem bi svi studenti mogli biti uključeni u planiranje učenja i nastave, u upravljanje visokoobrazovnom institucijom i u procese donošenja odluka, te u aktivno sudjelovanje u studentskom životu u širem smislu. Ovaj policy dokument ima za cilj pružiti preporuke za poticanje inkluzivnog angažmana studenata u SVO na temelju prikupljenih podataka kroz projekt InclusiPHE. Ove preporuke pružit će institucijama SVO razumijevanje potreba i kapaciteta njihove raznolike studentske populacije i predložiti strategije za poboljšanje akademskog okruženja za sve studente te optimalnu podršku (formalnu i neformalnu) uključivanju studenata.

Ovaj dokument sadrži opise glavnih pojmova i nalaza projekta te niz preporuka za inkluzivan angažman studenata usmjerenih posebno na sektor SVO.

2. Potrebe i izazovi

2.1. Ključni pojmovi

Pojam netradicionalnih studenata široko se koristi u kontekstu visokog obrazovanja. Prema izvorima uključenim u naš izvještaj "Zajedno jači prema inkluzivnom angažmanu netradicionalnih studenata u stručnom visokom obrazovanju"¹, netradicionalni studenti se mogu povezivati s različitim karakteristikama raznolikosti kao što su dob, etnička pripadnost, spol, boja kože, nacionalno podrijetlo, fizičke, mentalne i emocionalne sposobnosti, religija, jezik, rasa, seksualna orijentacija i socio-ekonomski status. Izvještaj "Načela i smjernice za jačanje socijalne dimenzije visokog obrazovanja u EHEA" razlikuje tri skupine netradicionalnih studenata:

1. **Podzastupljeni studenti** opisuju se kao "podzastupljeni u odnosu na određene karakteristike (npr. spol, dob, nacionalnost, geografsko porijeklo, socio-ekonomska pozadina, etničke manjine) ako im je udio među studentima manji od udjela usporedivih skupina u ukupnom stanovništvu"².

---

¹ Više informacija dostupno na <https://inclusiphe.eu/mapping-report/>.

² Više informacija dostupno na https://www.ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique_Annex_II.pdf.

Studenti često imaju kombinacije nekoliko tih karakteristika, a klasifikacija ovisi o kontekstu u kojem studenti studiraju i o razini visokog obrazovanja.

2. **Studenti u nepovoljnom položaju** suočavaju se sa "specifičnim izazovima u usporedbi s njihovim kolegama u visokom obrazovanju, a ti izazovi mogu poprimiti razne oblike (npr. invaliditet, niska obiteljska primanja, mala ili nikakva obiteljska podrška, siročad, učestale promjene škola, mentalno zdravlje, trudnoća, manjak vremena za učenje zbog potrebe za zarađivanjem ili skrbi)"³. Vremenska dimenzija mora se uzeti u obzir kod ove skupine studenata, jer se nepovoljni položaj može trajno zadržati, djelomično se pojaviti i nestati. Student u nepovoljnom položaju može, ali i ne mora ujedno biti i podzastupljeni student.
3. **Ranjivi studenti**, kao i studenti u nepovoljnom položaju, suočavaju se s specifičnim izazovima te imaju potrebu za specifičnom zaštitom. To je slučaj sa studentima koji su izloženi riziku od diskriminacije, koji pate od bolesti ili invaliditeta ili čiji dozvola boravka ovisi o uspješnom završetku njihovih studija. Ova skupina nije uvijek u mogućnosti osigurati svoje blagostanje i zahtijeva dodatnu podršku, te se stoga kategorizira kao ranjivi studenti.

Netradicionalni studenti predstavljaju stoga vrlo heterogenu skupinu koja je stalno izložena promjenama. Međutim, u kontekstu projekta, netradicionalni student je svaki student koji doživljava osjećaj isključenosti iz studentske zajednice i zajednice visokog učilišta i/ili nema priliku potpuno se angažirati tijekom svojih studija.

Što se tiče angažiranja studenata, istraživanje projekta je pokazalo da ono može poprimiti različite oblike i dimenzije, no u ovom kontekstu fokus je prije svega na studentskim organizacijama koje djeluju kao politički akteri i partneri u procesima oblikovanja politika unutar struktura visokog obrazovanja. Može se napraviti razlika između različitih vrsta studentskih organizacija ovisno o sadržaju:

- Obrazovne/programski povezane organizacije: visokoobrazovne institucije mogu imati studentsku uniju ili vijeće koje predstavlja studente u svim pitanjima vezanim za njihovo studentsko iskustvo, a studijski programi mogu imati studentske organizacije koje organiziraju brojne društvene, političke, kulturne i sportske aktivnosti kako bi okupili studente unutar i izvan okoline za učenje.
- Organizacije povezane s ciljnim skupinama ili hobijima: skupina studenata povezanih svojim hobiem ili ciljanom publikom može organizirati razne aktivnosti poput klubova za filmove ili knjige, LGBTQIA+ studentska grupa, međunarodna studentska grupa, nogometni klub itd. Ovo su neki od primjera s University College Leuven-Limburg.

U online alatu za institucije SVO projektni konzorcij uključio je pet dimenzija koje mogu voditi i podržavati procjenu angažiranja netradicionalnih studenata - upravljanje i menadžment, procesi osiguranja kvalitete, procesi blagostanja i sudjelovanja,

---

³ Više informacija dostupno na https://www.ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique_Annex_II.pdf.

strategije učenja i nastave te strategije pristupa⁴. Dodatno, tri kategorije uključene su u online alat za studentske udruge i dopunjuju ovu procjenu angažiranja studenata u različitim strukturama⁵ - upravljanje i menadžment, blagostanje i sudjelovanje, te dostupnost i uključivost.

2.2. Glavni nalazi

Kao rezultat istraživanja provedenog u projektu InclusiPHE, određeni su glavni izazovi i prepreke koji se odnose na angažman netradicionalnih skupina studenata:

- **Vrijeme:** problem financiranja studija tijekom cijelog perioda ili u određenim periodima studiranja, posebno zbog studentskog angažmana koji čini teškim obavljanje dodatnog plaćenog posla potrebnog za financiranje studija; strah od dugoročnog studentskog angažmana zbog obveza koje nameće studijsko opterećenje, međunarodna mobilnost, studentska praksa i sl.
- **Vidljivost:** nedostatna vidljivost rezultata i mogućnosti za promjene kroz studentski angažman; nedostatak informacija o zadacima vezanim uz studentski angažman i mogućnostima studentskog angažmana.
- **Identifikacija:** prikaz studentskog angažmana često ne sadržava opis izazova koje bi trebalo riješiti tijekom studentskog života; prikaz studentskog angažmana je pun stereotipa u raznim promotivnim materijalima dostupnim na visokim učilištima; strah i nesigurnost od nedostatka pravih vještina za studentski angažman.
- **Imidž:** prisutnost informacija da studenti nisu zainteresirani za studentski angažman zbog političkih igara te da studenti nisu zainteresirani za izbor određenih studentskih predstavnika; povezivanje studentskih organizacija s prekomjernim pijenjem alkohola.
- **Dostupnost:** jezične barijere, barijere vezane uz fizičku mobilnost.⁶

3. Preporuke za unaprjeđenje javnih politika

Na temelju naučenih lekcija kroz projekt InclusiPHE, konzorcij projekta izradio je sljedeće preporuke za inkluzivni studentski angažman netradicionalnih studenata u SVO. Preporuke podržavaju sudjelovanje studenata u formalnim i neformalnim aktivnostima tijekom studija. Preporuke su podijeljene na različite razine: institucionalnu i lokalnu, nacionalnu i europsku razinu.

3.1. Institucionalna i lokalna razina

Sustav podrške

Za unaprjeđenje sudjelovanja netradicionalnih studenata važno je implementirati sveobuhvatni pristup koji učinkovito pomaže onima koji se suočavaju s posebnim izazovima tijekom studija. To uključuje uspostavu snažnog sustava podrške koji

⁴ Više detalja dostupno na https://inclusiphe.eu/assesst_fpage/

⁵ Više detalja dostupno na https://inclusiphe.eu/assesst_fpage/

⁶ Više informacija o izazovima s kojima se suočavaju netradicionalni studenti: <https://inclusiphe.eu/mapping-report/>

prepoznaje i zadovoljava različite potrebe studenata, obuhvaćajući ne samo financijsku pomoć, već i savjetodavne usluge (npr. specifični savjeti i informacije o stipendijama, poslovima, tečajevima usavršavanja itd.).

Podrška treba biti lako dostupna i vidljiva na kampusu, pri čemu je odgovornost institucija SVO osigurati univerzalni pristup podršci. Nadalje, olakšavanje uključivanja studenata u mentorske programe (uključujući dobrodošlicu novim studentima) može igrati ključnu ulogu u destigmatizaciji netradicionalnih studenata i prepoznavanju te rješavanju problema i prepreka s kojima se mogu susresti tijekom svog obrazovnog puta. Važno je primijeniti principe univerzalnog dizajna kako bi fizički prostori, prijevoz, komunikacija, informacijske i komunikacijske tehnologije, virtualni prostori i druge usluge bile dostupne netradicionalnim studentima pod istim uvjetima kao i ostalim studentima.

Različite prilike za sudjelovanje

Kako bi se osiguralo da iskustvo učenja za svaku osobu bude što inkluzivnije, od najveće je važnosti osigurati različite puteve za angažman studenata, uključujući one koje pružaju studentske udruge. Tijekom pandemije COVID-19 mnogi studentski sastanci i aktivnosti koji su se održavali uživo premješteni su na online platforme. Međutim, za inkluzivan pristup važno je kombinirati angažman koji se odvija uživo s onim koji se odvija u digitalnom prostoru.

Osim toga, neki studenti zaista žele biti angažirani, ali se suočavaju s ograničenim vremenom. Kako bi se studenti mogli angažirati važno je oblikovati zadatke i inicijative koji su kraćeg trajanja i tematski usmjerene, umjesto stvaranja prilika koje zahtijevaju dugoročnu predanost studenata. Aktivnosti koje promovira studentska udruga trebale bi podržavati visoka učilišta te, u nekim slučajevima, trebali bi razvijati aktivnosti u partnerstvu.

Kontakti između studentskih organizacija i netradicionalnih studenata

Jedan od glavnih zadataka studentskih organizacija jest djelovati kao društveno središte za nove studente, pogotovo one koji su novi. Događaji koje organiziraju studentske udruge pružaju izvrsne prilike za studente da upoznaju svoje kolege, kako izvan tako i unutar visokog učilišta, te da razviju svoje društvene mreže. Kako bi se osiguralo da događaji dohvate sve studente, uključujući one koje se smatraju netradicionalnim, bitno je proširiti spektar događaja i aktivnosti te ojačati kontakte između studentskih organizacija i netradicionalnih studenata. Stoga bi visoka učilišta i studentske udruge trebali surađivati kako bi osigurali da su svi studenti upoznati s različitim aktivnostima koje nude različiti akteri.

Obuka nastavnika i podizanje svijesti o potrebama različitih studenata

Inicijalno i stručno usavršavanje nastavnika i administrativnog osoblja trebalo bi uključivati obuku o socijalnoj dimenziji u visokom obrazovanju i potrebama netradicionalnih studenata. Od presudne važnosti je da se upoznaju i postanu svjesni potreba studenata u vezi s različitim potrebama koje se javljaju unutar i izvan njihovih studija. Budući da situacije i potrebe studenata mogu biti prilično složene, važno je da budu svjesni i razumiju različite potrebe netradicionalnih studenata. Na taj način

može se oblikovati institucionalna kultura koja podržava i potiče angažman netradicionalnih skupina studenata.

Nagrađivanje studenata i uključivanje studentskog angažmana u kurikulum

Visoka učilišta trebala bi prepoznati važnost studentskog angažmana te učiniti dostupnim i poticati raznim sredstvima studentski angažman. Važno je integrirati studentski angažman, bez obzira odvija li se unutar ili izvan studija, u kurikulum na visokim učilištima te omogućiti stjecanje ECTS bodova za studentski angažman. Na taj način studenti će lakše izdvojiti vrijeme za studentski angažman. Osim toga, novčane naknade za studentski angažman važna su značajka koja povećava mogućnost sudjelovanja studenata, posebno onih koji inače rade tijekom studija. Takve mjere ne samo da bi generirale veći entuzijazam za te aktivnosti, već bi i osigurale njihov kontinuitet. Studenti ne bi morali privremeno odložiti svoje studijske obveze dok aktivno sudjeluju u studentskim organizacijama ili strukturama za demokratizaciju visokog obrazovanja.

Institucije SVO trebala bi poduzeti različite dodatne mjere za poticanje studentskog angažmana poput sveobuhvatnog savjetovanja studenata ili uspostavu centra za čuvanje djece i sl.

Vidljivost različitosti

Kako bi se izbjegla stigmatizacija i marginalizacija netradicionalnih studenata te kako bi se potaknula različitost u visokom obrazovanju, studentske organizacije moraju biti predstavljene u marketinškim i promotivnim materijalima visokih učilišta. Također, važno je da studentske organizacije stvarno predstavljaju sve studente, jer predstavljanje ima svoju važnost. Treba postojati usmjeravanje, obuka i podrška za studentski angažman, kako u stjecanju praktičnih znanja i vještina, tako i u poticanju samopouzdanja i modela u koji se mogu ugledati, itd. Treba postojati dovoljna financijska sredstva na institucijama SVO za sudjelovanje u studentskom angažmanu (kako studenti ne bi trebali uz to obavljati plaćeni posao). SVOI također trebaju olakšati obavljanje studentskog angažmana, posebno netradicionalnim studentima, kako bi imali dovoljno vremena za studijske obveze, obveze za djecu i sl.

3.2. Nacionalna razina

Prepoznavanje različitosti studenata i potrebe za podrškom

Nacionalne politike u visokom obrazovanju trebale bi oblikovati pravni okvir za studentski angažman, pružati financijsku pomoć studentima za studentski angažman te definirati kompetencije koje moraju imati nastavnici i administrativno osoblje za jačanje studentskog angažmana. Nacionalna razina može pomoći visokim učilištima u definiranju netradicionalnih skupina studenata, kako bi visoka učilišta imala mogućnost pružati ciljane usluge netradicionalnim studentima.

3.3. Europska razina

Poticanje mreža između svih razina studentskih organizacija

Sudjelovanje studenata odvija se na nekoliko razina, bilo da se radi o lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj, europskoj ili međunarodnoj razini. Obično je većina

studenata, uključujući netradicionalne studente, češće u kontaktu s studentskim organizacijama na lokalnoj razini. Međutim, kontakt s ostalim razinama treba ojačati i održavati kako bi se ojačala povratna informacija između predstavnika studenata na različitim razinama, te kako bi se poboljšalo sudjelovanje netradicionalnih skupina studenata na svim razinama studentskog angažmana. Različita europska udruženja koja predstavljaju studente moraju promovirati takve sinergije i ostvariti stvarni utjecaj na institucionalnoj i nacionalnoj razini prema više uključivoj studentskoj zajednici.

Smjernice za angažman netradicionalnih studenata

Strukture Europskog prostora visokog obrazovanja (EHEA) i drugi donosioci odluka na europskoj razini trebaju olakšati angažman netradicionalnih studenata implementiranjem politika i smjernica za olakšavanje harmoniziranog i sustavnog uključivanja netradicionalnih studenata diljem Europe. Ove smjernice trebale bi se razraditi u zajedničkom naporu sa svim relevantnim dionicima na europskoj, nacionalnoj i lokalnoj razini.

Literatura

Rome Ministerial Communiqué. (2020). European Higher Education Area (EHEA) Ministerial Conference. Available at <http://ehea.info/page-ministerial-declarations-and-communications>

Rome Ministerial Communiqué. (2020). Annex II to the Rome Ministerial Communiqué: Principles and Guidelines to Strengthen the Social Dimension of Higher Education in the EHEA. EHEA Ministerial Conference. Available at <http://ehea.info/page-ministerial-declarations-and-communications>